

Rotledd og grunnledd i hender og føtter

SPRÅKSPALTEN

EIRIK MADSEN

E-post: eimads@ous-hf.no

Eirik Madsen er lege i spesialisering ved Klinikk for radiologi og nukleærmedisin, Oslo universitetssykehus, Ullevål.

Ordene *rotledd* og *grunnledd* brukes til dels overlappende om ulike ledd i hender og føtter. De bør derfor unngås i medisinsk fagspråk.

Rotledd og *grunnledd* er sammensetninger som kan forekomme i medisinsk fagspråk. *Rotledd* viser vanligvis til karpometakarpalledd (CMC-ledd) og tarsometatarsalledd (TMT-ledd) i henholdsvis hånd og fot. Tilsvarende benyttes *grunnledd* vanligvis om metakarpofalangealledd (MCP-ledd) og metatarsofalangealledd (MTP-ledd) i henholdsvis hånd og fot (figur 1). Over tid har imidlertid overlappende og inkonsekvent bruk ført til begrepsforvirring.

Figur 1 Hånd- og fotskjelettet. Rotledd (CMC- og TMT-ledd) markert med blå pil, grunnledd (MCP- og MTP-ledd) markert med hvit pil. Illustrasjon: MedicalArtInc/iStock, tilpasset av Tidsskriftet.

Definisjoner

Rotledd og *grunnledd* er, pussig nok, ikke oppslagsord i verken allmennordbøker eller medisinske ordbøker på norsk.

Ordet *rot* henspiller på håndrot (carpus) og fotrot (tarsus), der rotleddene utgjør forbindelsen mellom ekstremitetens rot og fem stråler. *Rotledd* er derfor vanligvis forbeholdt CMC-ledd og TMT-ledd. En nylig publisert norsk metodebok i håndkirurgi skiller tydelig mellom håndens rotledd (CMC-ledd) og grunnledd (MCP-ledd) (1).

Bruk og feilbruk

Ordene *rotledd* og *grunnledd* benyttes ofte i omtale av skader samt artropatier som artrose i første CMC-ledd og urinsyregikt i første MTP-ledd.

Søk i Tidsskriftets nettutgave gir tolv treff på «grunnledd» og ett på «rotledd». Blant søketreffene brukes *grunnledd* konsekvent om MCP- og/eller MTP-ledd. I en historisk artikkel om Edvard Munchs skuddskade i venstre hånd er imidlertid *rotledd* brukt på en måte som illustrerer termens vaghet i medisinsk språk (2). I et journalutdrag fra Munchs innleggelse ved Rikshospitalet i 1902 står det at «kulen har gått inn gjennom venstre langfingers rotledd på tommelfingersiden». Det vedlagte røntgenogrammet viser primært en skade på distale tredje grunnfalang som involverer tredje proksimale interfalangealledd (PIP-ledd). Munchs tredje CMC-ledd er utenfor skadestedet og lar seg ikke vurdere, og tredje MCP-ledd fremstilles uten åpenbar skade.

Termen *rotledd* kan ha blitt brukt feil av legen som førte journalen, da *rotledd* i hånd normalt viser til CMC-ledd. På den annen side er det beskrevne leddet angitt som *fingerens* rotledd. Formuleringen åpner dermed for flere tolkningsmuligheter om affisert ledd, herunder tredje CMC-, MCP- og PIP-ledd.

Søk på «grunnledd» og «rotledd» i Helsebibliotekets nettsider gir henholdsvis elleve og to treff. Et av treffene etter søk på «grunnledd» viser til en artikkel om artrose i Legevakthåndboken (3), der tommelens grunnledd oppgis som ett av flere ledd som hyppig rammes av artrose. Her menes etter alt å dømme første CMC-ledd, da dette leddet rammes betydelig oftere av artrose enn første MCP-ledd. Enkelte andre treff viser til artikler der *grunnledd* er benyttet for å angi et anatomisk landemerke, noe som gjør det uklart hvilket ledd som menes.

Konklusjon

Ordene *rotledd* og *grunnledd* kan by på misforståelser bl.a. ved henvisninger til og beskrivelser av radiologiske undersøkelser. Presis formidling fordrer utvetydig språkbruk i journaldokumenter under utredning, behandling og oppfølging på tvers av ulike behandlere og institusjoner.

Jeg mener at *rotledd* og *grunnledd* i medisinsk språk bør erstattes av entydige fagtermer for å hindre potensiell flertydighet. Håndens rotledd og grunnledd bør benevnes henholdsvis *karpometakarpalledd* (CMC-ledd) og *metakarpofalangealledd* (MCP-ledd), mens fotens rotledd og grunnledd bør benevnes henholdsvis *tarsometatarsalledd* (TMT-ledd) og *metatarsofalangealledd* (MTP-ledd).

LITTERATUR:

1. Kvernmo HD, red. Metodebok i håndkirurgi for Helse Nord. Tromsø: Håndkirurgisk enhet, UNN Tromsø, 2018.
https://unn.no/Documents/Metodebøker/Metodebok%20ved%20håndskader%20og%20håndleddsskader/2018-04-08%20Metodebok%20i%20håndkirurgi%20for%20Helse%20Nord%20_web.pdf (25.5.2018).
2. Klafstad JM. Vådeskuddet fra Edvard Munchs revolver. Tidsskr Nor Legeforen 2017; 137: 550-2.
[PubMed][CrossRef]
3. Artrose. I: Johansen IH, Blinkenberg J, red. Legevakthåndboken. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2015.
http://lvh.no/symptomer_og_sykdommer/bevegelsesapparatet/artrose (25.5.2018).

Publisert: 11. januar 2019. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.18.0453
© Tidsskrift for Den norske legeforening 2020. Lastet ned fra tidsskriftet.no